

Stockholms
universitet

Barns rättigheter och barnkonventionens ställning i Sverige 2025

—

rättsvetenskapliga reflektioner fem år efter inkorporering

**Pernilla Leviner, professor i offentlig rätt
Föreståndare Barnrättscentrum**

Så hur blev det?

- **Syftet med inkorporeringen angavs vara att stärka barns rättigheter (prop. 2017/18:186)**
 - Stort ansvar lades på domstolar och andra myndigheter (**rättstillämpare**) att uttolka vad konventionen som svensk lag ska betyda och innebära
 - Begränsad vägledning i förarbeten om hur konventionen ska tolkas och tillämpas
 - Samtidigt betonades att fortsatt transformering (dvs. reformer av svensk **lagstiftning**) troligen skulle behövas
- **Frågor nu fem år senare...**
 - Har barns rättigheter stärkts?
 - Har domstolar och lagstiftare tagit sitt ansvar?
 - Har de som möter barn och unga i deras vardag verktyg och förutsättningar att verka för att barns rättigheter förverkligas och respekteras?
 - Vilka möjligheter ger vi barn och unga att själva verka för att deras rättigheter förverkligas och respekteras?

**En motstridig bild framträder i rättsutvecklingen
med såväl framgångar som bakslag**

Barnkonventionen – *vad säger den egentligen?*

- Ger uttryck för ”**ny**” **syn på barn** med huvudbudskap att barn är **självständiga rättighetsbärare**
- Påminner om att barn har **samma rättigheter som vuxna** + vissa **specifika ”rättigheter”**
- **MEN** är ett ”**barn av sin tid**”
 - bygger på en för givet tagen – möjligen problematisk - skillnad mellan barn och vuxna och utgår från att barn har vårdnadshavare som enligt huvudregeln bestämmer över barn
- **Handlar om barns rättigheter** men **betonar samtidigt** att **familjen** och **föräldrars rätt** ska respekteras
- Anger att barn ska göras **delaktiga** – **men som huvudregel inte bestämma**
- Rättigheterna kan vara **motstridiga**

Stockholms
universitet

Hur blev det i Sverige?

Nedslag i rättspraxis och rättsliga reformer
efter inkorporeringen

Rättsutveckling genom domar från högsta instans

- **Ett antal prejudikat som hänvisar till barnkonventionen har kommit**
 - Vanligaste måltyperna: hyresrättsliga mål om vräkning, migrationsrättsliga mål om uppehållstillstånd samt mål om hinder för utlämning av föräldrar/utvisning pga brott
- **Framförallt principen om barnets bästa** och frågor om proportionalitet/försvarlighet av beslut som aktualiseras
 - Fortfarande vanligt med ”orättsutvecklande” schablonskrivningar

Nedslag i praxis

– Goda exempel

- **MIG 2020:24**
 - Uppehållstillstånd baserat på principen om barnets bästa och proportionalitet
- **NJA 2021 s. 1065 *Barnens bostad***
 - Försvarlighetsbedömning i ett utmättningsmål
- **NJA 2024 s. 642 *Mammans näringspenningstvätt***
 - Val av påföljd

– Schablonskrivningar och missade chanser till rättsutveckling

- **HFD 2024 ref. 55** – umgänge mellan placerade barn och syskon
- **Mark- och miljöverdomstolen, april 2023 - P-7536-21** – frågor om barns ”utrymme” för fritid, lek och rekreation i planering av nytt område i en kommun

– Och – fallen som inte finns...

Lagstiftningsaktiviteten och barnperspektivet

- Områden med **stor lagstiftningsaktivitet**
 - **Barnskyddsreformer** – fokus på att *skydda* barn från att fara illa med bas i att stärka rättigheter – ”Lex Lilla hjärtat”
 - **Gängkriminalitetsreformer** – barn och unga står i fokus men där de snarare *ansvariggörs* och deras *rättigheter osynliggörs*
 - ...från självständiga rättighetsbärare till ensamma problembärare?
- Områden med **inaktivitet från lagstiftaren**
 - Var ”lyser lampan” och vem riktar ljuset...?

Summering och reflektioner...

- Kanske har vi aldrig pratat så mycket om barns rättigheter och fokuserat så mycket på barn och unga som nu, men har barns rättigheter stärkts och har deras livsvillkor förbättrats...?
- **Observera** – inkorporering förändrar inte att konventionen också är ett internationellt åtagande.
 - Artikel 4: – Sverige ska vidta alla lämpliga åtgärder för att genomföra konventionen samt till fullo utnyttja tillgängliga resurser.
- **Vem ansvarar för rättsutvecklingen?**
 - Har domstolar förutsättningar att praxisbilda – vad kommer till domstol och tar domstolar ansvar?
 - Tar lagstiftaren sitt ansvar att genomlys svensk rätt utifrån ett barnperspektiv – och vem riktar lyset...?
- **Vilket ansvar har "andra"** - kommuner, myndigheter, skolor, hälso- och sjukvård, socialtjänst, forskare – för rättsutvecklingen?
 - i avsaknad av prejudikat och tydliggörande lagstiftning samt med tanke på "problematisks" lagstiftning
- **Hur kan vi stötta barn och unga att driva sina frågor och "rikta ljuset" i rättsutvecklingen?**

“There can be no keener
revelation of a society’s soul than
the way in which it treats it’s
children.”

Stockholms
universitet

Kommande litteraturtips:

Barnkonventionen i svensk rätt – genomslag i lagstiftning och rättstillämpning

Redaktörer: Tim Holappa, Emelie Kankaanpää Thell och Pernilla Leviner

15 kapitel av författare med koppling till Barnrättscentrum

Ges ut av Norstedts juridik i sommar

Stockholms
universitet

Barns rättigheter och barnkonventionens ställning i Sverige 2025

—

rättsvetenskapliga reflektioner fem år efter inkorporering

**Pernilla Leviner, professor i offentlig rätt
Föreståndare Barnrättscentrum**